

Iktatószám

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

331.794

Hely

Idő

1913

Személy

Helyszám

Szerző

Cím Egy ismeretlen világból.

Forrás:

Magyar szó

Bp.

(Hely)

1913

(Idő)

(Köt. v. füz.) Oldalsz.

Egy ismeretlen világból.

Az otthonmunka Budapesten.

Az otthonmunka, bár sok ezer kezet foglalkoztat a fővárosban, minden viszonyában és vonatkozásában ugyyszólván ismeretlen terület a közönség előtt, s a hatóságok, ipartestületek vagy munkásszervezetek sem tudnak számot adni róla. Aki méltatni akarja, sőt ha csak számszerű adatokat kíván róla egybeállítani, felfedező utra indulhat. Hogy kik az otthonmunkások? A munkásbetegség-életről szóló törvény így írja őket körül: „akik saját műhelyükben vagy lakásukban más iparüzők megbízásából és azok számlájára ipari munkáit foglalkoznak, még ha a nyers- és segédanyagok maguk szerzik is be, s mellékesen saját számlájukra is dolgoznak”. Ez a meghatározás nem éppen precíz, de azért meglehetősen fedi az otthonmunkás fogalmát. Szélesebb keretekben magyarázva otthonmunkások azok a mesteremberök és munkások, akik nem a megrendelő felek, vagy a piac számára dolgoznak, hanem más munkaadóktól vállalják a munkát, melynek minőségét a munkaadó határozza meg úgy, mintha az a saját műhelyéber készülné.

A közönség a szabójánál vesz közvetett tudomást leginkább arról, hogy ilyen otthonmunka is van a világon, amikor a késedelmeskedő szabó a türelmetlen megrendelője előtt bizonyos munkásokat okol, akik őt becsapták, s akik miatt ő most késni kénytelen. Ezekről a munkásokról úgy beszél, mint akik tulajdonképen kívül esnek az ő ha-

táskörén, akik nem az ő műhelyeiben dolgoznak, s akiket, mint rossz harmadikat lehet okolni. Ezek az otthonmunkát végző szabók, akik megkapják a kiszabott ruhadarabokat, egyrésztük a nadrágot, más részüket a kabátot, s vannak, akik egész életükön át nadrágot varrnak, s vannak, akik folyton kabátokon dolgoznak, egyesek az előkelő frakkokon, mások a közönségesebb fajtájúakon. Ezeknek a létezését még tudja, vagy sejtí a közönség, de sok más szakmában is működnek az otthonmunkások; vannak cipészek, szücsök, keztücsök, fehérneműkészítők, virágosinálók, szemfedőgyártók, asztalosok, kosárfonók, gombkötők és mások.

Most úgy lettek aktuálisak, hogy a kereskedelmi minisztérium tanulmány tárgyává öhajítja tenni a helyzetüket és bérviszonyaikat, s felkérte a budapesti kereskedelmi és iparkamarát, hogy ez irányban legyen segítségére. Szerezze meg a szükséges adatokat kerületében, s az otthonmunkások helyzetének rendezésére tegye meg javaslatait. A kamara dr. Szegő Ernő fogalmazót bízta meg a tanulmány elkészítésével, s a kiküldött előadó nagy apparátussal, a munkaadók számára készült kérdőívek felhasználásával, s közvetlen kutatások alapján állította össze a rengeteg anyagot, melyet a főváros kiterjedt otthonmunkája nyújt. Rendkívül érdekes tapasztalatokra vezetett ez a munka, mely nem csak az ipar számára hozott felismerésre ismeretlen adatokat, hanem a nagyvárosi élet képébe is kevert új, s bizony a legtöbb esetben sötét színeket. Egy-egy látogatás az ócska házak túltömött cipésztanúain, a tizenhat munkáorás fészkekben, az éjjeli vackokkal megrakott, rossz levegőjű műhelyekben, az ó-budai keztücsvarróók

nyomorúságos világában, valóságos szociológiai tanulmány, vagy ha úgy tetszik: razzia.

*

Ennek a kutatásnak egyik részletét, mely az otthonmunkások egyik érdekes típusának, a cipészeknek életéről szól, a következőkben ismerteti előttünk Szegő Ernő dr.:

A cipőkészítési szakmában nagy mértékben folyik Budapesten otthonmunka noha az utóbbi években a munkások száma apadt. Néhány modern felszerelésű gyár létesülése, nemkülönben az 1—2 év óta aránytalanul megnövekedett cipőbehozatal idézte ezt elő. 1906-ban 23.114 métermázsát hozták be 1909-ben 27.697 métermázsát, 1910-ben 29.430 1911-ben 34.560 métermázsát. Ezen behozatalunk értéke 30.8 millió koronára emelkedett. A behozatal zöme Ausztriáé, de ujabban a német, angol és amerikai áruk versenye érezhető. 1910-ben 1 millió tavaly már 2.4 millió értékű volt a vámauföld behozatala.

Mindemellett mégis a cipőalsórész-készítő otthonmunkások száma jelenleg 3500—4000-re tehető, a felsőrész-készítőké 600-ra. E tömeg folytonos hullámzásban van. Sokan vándorolnak a vidékre, mert itt nem tudnak megélni. Másokat — legalább egy időre — esábit a főváros. Sokan más pályára térnek, villamos kalauzok vagy gyári munkások lesznek. A cipőalsórész-készítők túlnyomólag kismesterek vezetése nélkül közvetlenül dolgoznak otthonukban, mintegy 20 „gyáros” (faktoreitulajdonos) és 5—600 mester és cipőüzlettulajdonos számára. A cipőfelsőrészeket nagyrésztben a gyárak csinálják, s ezeket azután kiadják az alsórész-készítő otthonmunkásoknak.

Ezek az otthonmunkások főrésztben a „sitz-

tanácsokon" dolgoznak. A mellékutókban sűrűn találunk ilyeneket. Új, modern házakban nem adnak ki lakást otthonmunkásoknak, kik a régi házak nedves, büzhödt lakásaiba húzódnak. Odvakért (kis szoba és konyha) 450—460 korona a házbér, valamivel nagyobb lakásért (két szoba, konyha) 580—640 korona, de nem ritkán 800 koronát is fizetnek. Nagyobb műhelyt tartó felsőrészkészítők 1000—1200 koronát is költenek házbérre.

A cipőalsőrészkészítőknél a lakást rendszeren családos munkás bérlő, a munkástársai nála albérlők, akik heti 3 korona fejében szállást és munkahelyet (sitz) kapnak. Némelyek más lakásban ágyrajárók és a sitzért külön 1 korona 40 fillért fizetnek hetenkint. A sitztanyán 6—10 ember dolgozik. Gyakori eset, hogy a kis lakásban éjszakára a főbérő hozzátartozóival, valamint más foglalkozást űző ágyrajárókkal együtt tiznél többen húzódnak meg. A lakások a legnagyobb mértékben alkalmasak arra, hogy a bennük dolgozók megutálják a munkát. A posadt levegő beteggő teszi a szervezetet, elsorvasztja az energiát, csaknem lehetetlenné teszi a lény kisértéscével szemben az ellenállást. Megmagyarázzák, hogy miért keresik egyesek az italban a vigasztalást, s miért szaladnak mások a lóversenyre meggazdagodni. A női előny is elvész ebben a levegőben. A család női tagjainak sorsa elképzelhető, másrésztől meg helyenküli eselédleányok is kapnak szállást. Elképzelhető az otthonmunkás családi élete, a gyermekek nevelkedése.

A cipőalsőrészkészítő munkások nyáron 6 óra-
kor, télen 7 órakor kezdenek dolgozni, s este
8 fél 9-ig ülnek a munka mellett. Nagy munka-

időben 14 órán át is görnyednek a kis asztalka előtt. Vasárnap délelőtt rendszeren 11-ig dolgoznak. Az átlagos heti kereset 18 korona. Július, augusztus, január és február hónapokban csak 10—12 korona a kereset. Nagy munkaidőben — 14 órai munka mellett — 28—30, kivételesen 38 korona is lehet a heti bér. Külön keresetük van azoknak, akik az iparosok rovására — konkurrenciával foglalkoznak, s vesznek fel maguk is rendelést.

Szervezve mintegy 1450—1500 van közöttük. A kollektív szerződés elenyésző. A munkaadókkal szemben elég ellenséges az álláspontjuk. Sztrájkokat bőven rendeztek, s az árakat sikerült felemelniük. Egy közepes férfi cipőalj 6—7 év előtt 2.60 korona volt, ma 3.20.

Az otthonmunkás cipőfelsőrészkészítők kismestereknél dolgoznak, kik maguk is otthonmunkát végeznek, azaz munkaadók számára szállítanak. Itt átlag 9 óra a munkaidő. A ragasztók heti keresete 24—28 korona, a tűzőnők 18 korona. A szabások 40 koronát kapnak. A kismester a felsőrész darabjáért, ha jobb munka, 1 kor. 80 fill.-t, ha tömegmunka, ugy tucatonként 10 kor.-t kap. Az ő heti keresete 50—60 korona.

Gyermekcipő-készítéssel 350 otthonmunkás foglalkozik. A faszeges munkások 24—28 koronát, a vasszegesek 30—36 koronát keresnek hetenkint.

*

Ez csak egy kép. Otthonmunkával foglalkoznak még Budapesten a férfiszabók, szücsök, keztyűkészítők, fehérvarrónők, himzönők, batorasztalosok (nagyobbára Újpesten), kosárkészítők, szitakötők, szijgyártók, gombkötők bajuszkötőkészítők, szemfedő- és művirágkészítők.

A külföld egyes államaiban a munkaadók kötelezve vannak arra, hogy az otthonmunkásokról iajstromot vezessenek. Az őszszel tartott zürichi kongresszus a helyhatósági bizonyítvány kiváltását kívánta. Az ide vonatkozó osztrák javaslat, mely az iparfelügyelőket és orvosokat bizta meg az ellenőrzéssel, tizenkét éven felüli korhatárt szab az otthonmunkások számára és el akarja tiltani a segédtek alkalmazását. Ezt a budapesti kereskedelmi és iparkamara tulszigorunak véli s nem helyesli a bérminimum megállapítását sem. Mindez az otthonmunka kiszorítására vezetne, holott erre a mi gyár- és műhely-alapításokra szegény országunkban szükség van. Az igazi segítés e téren az volna, ha az állam, a község, a munkaadók és a munkások közös egyetértéssel elősegítenék olcsó és könnyen hozzáférhető, egészséges munkáslakások és műhelyházak építését. Egy másik eredményes eszköz az ipari szakoktatásnak elméleti és gyakorlati téren való fejlesztése, amely téren különben rendkívüli haladás állapítható meg.